

Bruselj, 7. junij 2022
(OR. en)

9107/22

Medinstitucionalna zadeva:
2021/0421 (NLE)

SOC 266
EMPL 165
CLIMA 209
ECOFIN 430

ZAKONODAJNI AKTI IN DRUGI INSTRUMENTI

Zadeva: PRIPOROČILO SVETA o zagotavljanju pravičnega prehoda na podnebno nevtralnost

PRIPOROČILO SVETA (EU) 2022/...

z dne ...

o zagotavljanju pravičnega prehoda na podnebno nevtralnost

SVET EVROPSKE UNIJE JE –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije ter zlasti člena 166(4) in člena 292 v povezavi s členom 149 Pogodbe,

ob upoštevanju predloga Evropske komisije,

ob upoštevanju naslednjega:

- (1) Emisije toplogrednih plinov je treba nujno zmanjšati, zlasti z namenom omejitve dviga morske gladine in verjetnosti ekstremnih vremenskih dogodkov, ki že vplivajo na vse regije po svetu,¹ ter zmanjšanja ekonomskih in socialnih stroškov, povezanih z učinki globalnega segrevanja.² Unija in njene države članice so pogodbenice Pariškega sporazuma, sprejetega 15. decembra 2015 na podlagi Okvirne konvencije Združenih narodov o spremembi podnebja (UNFCCC) (v nadaljnjem besedilu: Pariški sporazum)³, ki pogodbenice zavezuje, da dvig globalne povprečne temperature omejijo na precej pod 2 °C glede na predindustrijske ravni in si še naprej prizadevajo, da dvig temperature ne bi presegel 1,5 °C glede na predindustrijske ravni.
- (2) Podnebne spremembe in degradacija okolja pomenijo resno grožnjo, ki zahteva nujno ukrepanje, kot je bilo pred kratkim potrjeno v šestem poročilu Medvladnega panela za podnebne spremembe (IPCC) o fizikalnoznanstveni podlagi. Človeško trpljenje in gospodarske izgube zaradi pogostejših ekstremnih dogodkov, povezanih s podnebjem, kot so poplave, vročinski valovi, suše in gozdni požari, so vse pogostejši. V Uniji te izgube v povprečju že presegajo 12 milijard EUR na leto.⁴

¹ IPCC, 2021: Climate Change 2021: The Physical Science Basis (Podnebne spremembe v letu 2021: fizikalnoznanstvena podlaga). Prispevek delovne skupine I k šestemu ocenjevalnemu poročilu Medvladnega panela za podnebne spremembe.

² Szewczyk, W., Feyen, L., Matei, A., Ciscar, J.C., Mulholland, E., Soria, A. (2020), Economic analysis of selected climate impacts (Ekonomska analiza izbranih podnebnih vplivov), Urad za publikacije Evropske unije, Luksemburg, doi:10.2760/845605.

³ UL L 282, 19.10.2016, str. 4.

⁴ Evropska komisija (2021), študija v okviru projekta PESETA IV „Climate change impacts and adaptation in Europe“ (Vplivi podnebnih sprememb in prilagajanje nanje v Evropi), Skupno raziskovalno središče, Sevilla, <http://ec.europa.eu/jrc/en/peseta-iv>.

Te izgube bi lahko znašale dodatnih 175 milijard EUR, kar je 1,38 % BDP Unije na leto, če bi globalno segrevanje doseglo 3 °C nad predindustrijskimi ravnmi, v primerjavi s 65 milijardami EUR pri 2 °C in 36 milijardami EUR na leto pri 1,5 °C. To bi nesorazmerno škodovalo nekaterim skupinam, zlasti ljudem, ki so že v ranljivem položaju, in regijam, ki se že soočajo z izzivi.

- (3) Sporočilo Komisije z dne 11. decembra 2019 z naslovom „Evropski zeleni dogovor“ (v nadaljnjem besedilu: evropski zeleni dogovor) določa strategijo, v skladu s katero bo Unija postala prva podnebno nevtralna celina ter se preobrazila v trajnostno, pravičnejšo in uspešnejšo družbo, ki spoštuje omejitve planeta. Potreba po pravičnem prehodu je sestavni del evropskega zelenega dogovora, v katerem je bilo poudarjeno, da nobena oseba in noben kraj ne bi smel biti zapostavljen. Evropska podnebna pravila¹ določajo zavezujoč cilj podnebne nevtralnosti do leta 2050 na ravni celotne Unije in zavezujoč vmesni cilj neto domačega zmanjšanja emisij toplogrednih plinov za vsaj 55 % do leta 2030 v primerjavi z ravnmi iz leta 1990. Cilj osmega okoljskega akcijskega programa do leta 2030² je na pravičen in vključujoč način pospešiti zeleni prehod na podnebno nevtralno, trajnostno, z viri gospodarno, odporno in konkurenčno krožno gospodarstvo brez strupenih snovi, ki temelji na obnovljivih virih energije, ter varovati, obnoviti in izboljšati kakovost okolja.

¹ Uredba (EU) 2021/1119 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. junija 2021 o vzpostavitvi okvira za doseganje podnebne nevtralnosti in spremembi uredb (ES) št. 401/2009 in (EU) 2018/1999 (evropska podnebna pravila) (UL L 243, 9.7.2021, str. 1).

² Sklep (EU) 2022/591 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. aprila 2022 o splošnem okoljskem akcijskem programu Unije do leta 2030 (UL L 114, 12.4.2022, str. 22).

- (4) Glede na vojno agresijo Rusije zoper Ukrajino so v sporočilu Komisije z dne 18. maja 2022 z naslovom „Načrt REPowerEU“ (v nadaljnjem besedilu: načrt REPowerEU) v skladu z Izjavo iz Versaillesa z dne 10. in 11. marca 2022, določeni ukrepi za postopno odpravo odvisnosti Unije od fosilnih goriv iz Rusije, in sicer z diverzifikacijo oskrbe s plinom in hitrejšim zmanjšanjem odvisnosti od fosilnih goriv, vključno z uvajanjem sončnih, vetrnih in toplotnih črpalk, razogljičenjem industrije in omogočanjem hitrejšega izdajanja dovoljenj za projekte na področju energije iz obnovljivih virov.

- (5) Za prehod na podnebno nevtrarno gospodarstvo in družbo so potrebni celoviti ukrepi politike in znatne naložbe na številnih področjih, kot so podnebni ukrepi, energija, promet, okolje, industrija, raziskave in inovacije¹. Za uresničitev zavezujočega cilja na ravni Unije do leta 2030 je Komisija 14. julija 2021 izdala sporočilo Komisije z naslovom „Pripravljeni na 55“: uresničevanje podnebnega cilja EU za leto 2030 na poti do podnebne nevtralnosti, kot tudi veliko povezanih zakonodajnih predlogov (v nadaljnjem besedilu: sveženj „Pripravljeni na 55“). Sveženj „Pripravljeni na 55“ vključuje predloge za posodobitev ustrezne zakonodaje, vključno s sistemom EU za trgovanje z emisijami (EU ETS)², direktivami o obdavčitvi energije, energijski učinkovitosti in energiji iz obnovljivih virov, uredbo o standardih emisijskih vrednosti CO₂ za osebna in kombinirana vozila, uredbo o vključitvi emisij toplogrednih plinov in odvzemov zaradi rabe zemljišč, spremembe rabe zemljišč in gozdarstva, direktivo o infrastrukturi za alternativna goriva ter uredbo o porazdelitvi prizadevanj v zvezi s sektorjema zunaj sedanjega EU ETS, tj. prometnim in gradbenim sektorjem.

¹ Na primer, kar zadeva infrastrukturo, bo Unija v tem desetletju samo v energetskih sistemih potrebovala približno 350 milijard EUR dodatnih naložb na leto, da bi dosegla cilj zmanjšanja emisij do leta 2030, poleg 130 milijard EUR, ki jih bo potrebovala za druge okoljske cilje.

² Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive 2003/87/ES o vzpostavitvi sistema za trgovanje s pravicami do emisije toplogrednih plinov v Uniji, Sklepa (EU) 2015/1814 o vzpostavitvi in delovanju rezerve za stabilnost trga za sistem Unije za trgovanje z emisijami toplogrednih plinov ter Uredbe (EU) 2015/757, COM(2021) 551 final.

Vključuje tudi nove zakonodajne predloge, zlasti za podporo uporabi čistejših goriv v sektorjih letalskega in pomorskega prometa ter za uvedbo mehanizma za ogljično prilagoditev na mejah in ustanovitev Socialnega sklada za podnebje, kar je neposredno povezano s predlagano uvedbo sistema trgovanja z emisijami za goriva, ki se uporabljajo v stavbah in cestnem prometu. Sveženj „Pripravljeni na 55“ naj bi skupaj z ukrepi na ravni Unije za podporo in spodbujanje potrebnih javnih in zasebnih naložb pomagal podpreti in pospešiti rast novih trgov, na primer za čista goriva in vozila z nizkimi emisijami, s čimer se bodo znižali stroški trajnostnega prehoda za podjetja in tudi državljane.

- (6) Evropski svet se je na zasedanju 20. junija 2019 v svoji „Novi strateški agendi za obdobje 2019–2024“ zavezal, da bo zagotovil pravičen prehod na podnebno nevtralnost, ki bo vključujoč in pri katerem nihče ne bo zapostavljen. Na mednarodni ravni so države članice potrdile cilje trajnostnega razvoja Združenih narodov in ratificirale Pariški sporazum, ki se nanašajo na zahteve po pravičnem prehodu delovne sile ter ustvarjanju dostojnega dela in kakovostnih delovnih mest, pa tudi na potrebo po tem, da se pri prilagajanju in krepitevi zmogljivosti upošteva vidik spola. Smernice Mednarodne organizacije dela zagotavljajo mednarodno uveljavljen okvir politike za pravičen prehod na okoljsko trajnostno gospodarstvo in družbe za vse¹. Poleg tega je 54 podpisnikov (držav in socialnih partnerjev) potrdilo ministrsko deklaracijo „Šlezajska deklaracija o solidarnosti in pravičnem prehodu“², ki je bila sprejeta na 24. konferenci pogodbenic (COP) UNFCCC v Katovicah, vključno s Komisijo v imenu Unije in 21 posameznimi državami članicami. Unija in deset držav članic so podpisale deklaracijo „Podpiranje pogojev za pravičen prehod na mednarodni ravni“, sprejeto na 26. konferenci COP UNFCCC v Glasgowu, ter se zavezale, da bodo v dvoletna poročila o preglednosti v okviru poročanja o svojih politikah in ukrepih za doseganje svojih nacionalno določenih prispevkov vključile informacije o pravičnem prehodu.

¹ V smernicah je opredeljen koncept pravičnega prehoda, oblikovalci politik in socialni partnerji pa so pozvani k spodbujanju pravičnega prehoda na svetovni ravni.

² Glej dokument ST 14545/2018 REV 1.

- (7) Pravičnost in solidarnost sta temeljni načeli politik Unije za zeleni prehod ter pogoj za njegovo široko in trajno javno podporo. V evropskem zelenem dogovoru je poudarjeno, da mora biti prehod pravičen in vključujoč, pri čemer morajo biti v ospredju ljudje, posebna pozornost pa mora biti namenjena podpiranju tistih regij, industrij, delavcev, gospodinjstev in potrošnikov, ki se bodo soočali z največjimi izzivi. Poleg tega je v sporočilu Komisije z dne 14. januarja 2020 z naslovom: „Močna socialna Evropa za pravičen prehod“ poudarjeno, da bo izvajanje evropskega zelenega dogovora Evropi omogočilo, da si bo prizadevala za navzgor usmerjeno konvergenco, socialno pravičnost in skupno blaginjo. V sporočilu Komisije z dne 23. februarja 2022 o dostojnem delu po vsem svetu za svetovni pravični prehod in trajnostno okrevanje je poudarjeno, da mora biti spodbujanje dostojnega dela po vsem svetu v središču pravičnega prehoda ter vključujočega, trajnostnega in odprnega okrevanja po pandemiji.

- (8) V sporočilu Komisije z dne 4. marca 2021 z naslovom „Akcijski načrt za evropski steber socialnih pravic“¹ je poudarjeno, da so potrebni enotnost, usklajevanje in solidarnost za napredovanje v bolj zeleno in bolj digitalno desetletje, v katerem bodo Evropejci lahko uspevali. V njem so predlagani trije glavni cilji EU za leto 2030, in sicer, da bi morale biti do leta 2030 zaposlenih vsaj 78 % prebivalstva, starega od 20 do 64 let², da bi se moralo vsako leto vsaj 60 % vseh odraslih udeležiti usposabljanja³ in, da bi bilo treba število oseb, ki jim grozi revščina ali socialna izključenost, do leta 2030 zmanjšati za vsaj 15 milijonov⁴. Voditelji in voditeljice Unije so te krovne cilje za leto 2030 pozdravili v Izjavi iz Porta z dne 8. maja 2021 na neformalnem srečanju voditeljev in voditeljic držav ali vlad, ki je potekalo 7. do 8. maja 2021 v Portu in na zasedanju Evropskega sveta 24. do 25. junija 2021.

¹ Evropski steber socialnih pravic, ki so ga Svet, Evropski parlament in Komisija razglasili in podpisali na vrhu v Göteborgu novembra 2017, je vodilo Unije za močno socialno Evropo.

² Za dosego tega splošnega cilja si mora Evropa prizadevati, da bi v primerjavi z letom 2019 vsaj prepolovila vrzel v stopnji zaposlenosti med spoloma; zmanjšala delež mladih (starih od 15 do 29 let), ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, na 9 % ter povečala zagotavljanje formalne predšolske vzgoje in varstva.

³ Zlasti bi morale vsaj 80 % oseb, starih od 16 do 74 let, imeti osnovne digitalne spretnosti, dodatno bi bilo treba zmanjšati zgodnje opuščanje šolanja in povečati udeležbo v višjem sekundarnem izobraževanju.

⁴ Od 15 milijonov ljudi, ki naj bi se rešili iz revščine ali socialne izključenosti, bi morale biti vsaj 5 milijonov otrok.

- (9) Z vzpostavljenimi ustreznimi spremljevalnimi politikami¹ bi lahko zeleni prehod do leta 2030 v Uniji skupaj ustvaril približno milijon dodatnih kakovostnih delovnih mest², do leta 2050 pa dva milijona³ v sektorjih, kot so gradbeništvo, informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT) ali energija iz obnovljivih virov, hkrati pa bi ublažil dolgotrajno zmanjševanje števila srednje kvalificiranih delovnih mest, ki je posledica avtomatizacije in digitalizacije. Po pesimističnem scenariju pa bi lahko učinki zelenega prehoda na podnebno nevtralnost, ki ne bi bil podprt z ustrežno kombinacijo politik, pomenili izgubo do 0,39 % BDP v Uniji ter izgubo do 0,26 % delovnih mest⁴.

¹ Sporočilo Komisije z dne 14. julija 2021 z naslovom „Pripravljene na 55: uresničevanje podnebne cilja EU za leto 2030 na poti do podnebne nevtralnosti“.

² Delovni dokument služb Komisije, ocena učinka, priložena sporočilu „Krepitev evropskih podnebnih ambicij do leta 2030 – vlaganje v podnebno nevtralno prihodnost v korist naših državljanov“, SWD(2020) 176 final. Napovedi na podlagi modela E-QUEST z uporabo scenarija „nižje obdavčitve nizkokvalificirane delovne sile“.

³ Evropska komisija (2019), „Sustainable growth for all: choices for the future of Social Europe, Employment and Social Developments in Europe 2019, (Trajnostna rast za vse: možnosti za prihodnost socialne Evrope – zaposlovanje in socialni razvoj v Evropi 2019), 4. julij 2019. Na podlagi poglobljene analize, priložene Sporočilu Komisije COM(2018) 773.

⁴ SWD(2020) 176 final.

- (10) Vplivi zelenega prehoda na podjetja in zaposlovanje se bodo razlikovali po sektorjih, poklicih, regijah in državah, kar pomeni spremembe delovnih mest znotraj sektorjev in industrijskih ekosistemov ter obsežne prerazporeditve delovne sile med njimi¹. Prestrukturiranje in prilagajanje v zadevnih podjetjih, sektorjih in ekosistemih zahtevata razvoj novih poslovnih modelov ter obsežne prerazporeditve delovne sile med sektorji in regijami. Izguba delovnih mest se na primer pričakuje v nekaterih rudarskih dejavnostih ali proizvodnji energije iz fosilnih goriv, pa tudi v nekaterih delih avtomobilskega sektorja. Nasprotno se nove zaposlitvene priložnosti pričakujejo v dejavnostih ohranjanja krožne vrednosti ter na področju trajnostnega prometa in proizvodnje energije. Zato bi morale države članice v sodelovanju s socialnimi partnerji ali lokalnimi in regionalnimi organi in deležniki uporabiti podrobnejše pristope ter se osredotočiti na posamezne regije in zadevne ekosisteme.

¹ SWD(2020) 176 final.

- (11) Zeleni prehod lahko z ustvarjanjem možnosti za kakovostno zaposlitev za vsakogar ter sprejemanjem ukrepov za zmanjšanje in preprečevanje energijske in prometne revščine prispeva k splošnemu zvišanju dohodkov in zmanjšanju revščine¹. Tako lahko pomaga odpravljati že obstoječe socialno-ekonomske neenakosti in socialno izključenost, izboljšuje zdravje in dobrobit ter spodbuja enakost, vključno z enakostjo spolov. Posebno pozornost bi bilo treba nameniti nekaterim skupinam prebivalstva, zlasti tistim, ki so že v ranljivem položaju. To vključuje zlasti gospodinjstva z nizkimi in nižjimi srednjimi dohodki, ki velik del svojega dohodka porabijo za osnovne storitve, kot so energija, prevoz in stanovanja, ter mikro, mala in srednja podjetja. Rezultati modeliranja kažejo, da je progresivnost ali regresivnost okoljskih davkov večinoma odvisna od zasnove instrumenta, tudi na primer od tega, v kakšnem obsegu so znižanje dohodnine ali druge možnosti recikliranja prihodkov namenjene osebam z nižjimi dohodki².

¹ Evropska komisija (2019), „Sustainable growth for all: choices for the future of Social Europe, Employment and Social Developments in Europe 2019“ (Trajnostna rast za vse: možnosti za prihodnost socialne Evrope – zaposlovanje in socialni razvoj v Evropi 2019), poglavje 5, 4. julij 2019, in Evropska komisija (2020), „Leaving no one behind and striving for more: fairness and solidarity in the European social market economy, Employment and Social Developments in Europe 2020“ (Skrb, da nihče ne bo zapostavljen, ter prizadevanje za pravičnost in solidarnost v evropskem socialno tržnem gospodarstvu – zaposlovanje in socialni razvoj v Evropi 2020), poglavje 4.2.2, 15. september 2020. Splošna revščina se v tem okviru meri z dogovorjenim kazalnikom za stopnjo tveganja revščine v skladu s kazalniki iz pregleda socialnih kazalnikov in s tem povezanim krovnim ciljem za leto 2030 v okviru akcijskega načrta za evropski steber socialnih pravic.

² IEEP (2021), Green taxation and other economic instruments: internalising environmental costs to make the polluter pay (Okoljski davek in drugi ekonomski instrumenti: internalizacija okoljskih stroškov, da bi onesnaževalec plačal).

- (12) Dejavnosti ohranjanja krožne vrednosti, vključno s poslovnimi modeli popravil, ponovne uporabe, predelave in storitvene usmerjenosti, lahko spodbujajo cenovno dostopen in trajnosten dostop do blaga in storitev. Ustvarjajo tudi delovna mesta in priložnosti na različnih ravneh znanj in spretnosti, tudi za ženske, invalide in skupine v ranljivem položaju, saj so na teh področjih dejavni subjekti socialnega gospodarstva. S spodbujanjem krožnosti izdelkov močno zmanjšajo emisije ogljika, ustvarjena delovna mesta pa so v bližini izdelkov, ki jih je treba vzdrževati, obnavljati ali deliti.
- (13) Po zadnjih razpoložljivih statistični podatki EU o dohodku in življenjskih pogojih za 2019/2020 je energijska revščina prizadela približno 8 % prebivalstva Unije, tj. več kot 35 milijonov ljudi, ki svojih domov niso mogli ustrezno ogrevati, pri čemer so bile med državami članicami in dohodkovnimi skupinami precejšnje razlike¹. Na splošno evropska opazovalnica za energijsko revščino na podlagi kombinacije kazalnikov ocenjuje, da se več kot 50 milijonov gospodinjstev v Uniji spopada z energijsko revščino². Energijska revščina, ki je posledica kombinacije nizkih dohodkov, visokega deleža razpoložljivega dohodka, porabljenega za energijo, in slabe energijske učinkovitosti, je že nekaj časa velik izziv za Unijo. Poleg tega se tveganje energijske revščine povečuje z visokimi in nestabilnimi cenami energije, ki so posledica številnih dejavnikov, tudi tistih, ki so povezani z vojno agresijo Rusije zoper Ukrajino in posledičnim odzivom politike Unije. Ta oblika revščine ne prizadene le gospodinjstev z nizkimi dohodki, temveč tudi gospodinjstva z nižjimi srednjimi dohodki v številnih državah članicah.

¹ Poleg tega do 6,2 % prebivalcev Unije, tj. več kot 27 milijonov ljudi, zaostaja s plačili za komunalne storitve.

² Evropska komisija, letno poročilo EPOV: Addressing Energy Poverty in the European Union: State of Play and Action (Odpravljanje energijske revščine v Evropski uniji: stanje in ukrepanje), 2019, str. 6.

Gospodinjstva z nadpovprečnimi potrebami po energiji, kar vključuje družine z otroki, tudi enostarševske, invalide in starejše osebe, so prav tako bolj dovzetna za energijsko revščino¹ in njene posledice. Energijska revščina še posebej prizadene tudi ženske, zlasti matere samohranilke in starejše ženske². Poleg energijske revščine se vse bolj priznava tudi koncept prometne revščine, ko nekatere kategorije prebivalstva ne morejo doseči družbeno in materialno potrebne ravni prevoznih storitev. Brez ustreznih spremljevalnih ukrepov za zmanjševanje in preprečevanje energijske in prometne revščine obstaja nevarnost, da se bosta ti dve obliki revščine še povečali, zlasti zaradi internalizacije stroškov emisij pri oblikovanju cen ali zaradi stroškov prilagajanja alternativam z večjo učinkovitostjo in manjšimi emisijami.

¹ Glej poročilo delavnice o energijski revščini, ki je bila 9. novembra 2016 organizirana za Odbor EP za industrijo, raziskave in energetiko (ITRE).

² Glej Gender perspective on access to energy in the EU (europa.eu) (Vidik enakosti spolov pri dostopu do energije v EU), Gender and energy (Spol in energija) – Evropski inštitut za enakost spolov (europa.eu), GFE-Gender-Issues-Note-Session-6.2.pdf (oecd.org)

- (14) Načela socialne pravičnosti, kohezije in solidarnosti so trdno vgrajena v oblikovanje ustreznih podnebnih, energetske in okoljskih okvirov na ravni Unije, vključno z načelom „onesnaževalec plača“ in delitvijo prizadevanj med državami članicami, pa tudi z določeno prerazporeditvijo pravic EU ETS za namene solidarnosti, rasti in medsebojnih povezav znotraj Unije ter njihovo uporabo za sklad za modernizacijo, ki prispeva k znatnim naložbenim potrebam držav članic z nižjimi dohodki za posodobitev njihovih energetske sistemov. Poleg tega okvir zakonodaje Unije na področju energetske politike državam članicam zagotavlja orodja za zagotavljanje zaščite energetsko revnih in ranljivih gospodinjskih odjemalcev, hkrati pa preprečuje izkrivljanja trga. Ta orodja prispevajo k lažšanju zelenega prehoda, poleg tega pa so namenjena zagotavljanju sredstev za zagotovitev potrebne zaščite na splošno, kot je na primer razvidno iz sporočila Komisije z dne 13. oktobra 2021 z naslovom „Spopadanje z naraščajočimi cenami energije: nabor orodij za ukrepanje in podporo“ in načrta REPowerEU.

- (15) Države članice imajo na voljo vrsto orodij za načrtovanje in usklajevanje ukrepov za pravičen prehod. V nacionalnih energetske in podnebne načrtih (NEPN), pripravljenih v skladu z Uredbo (EU) 2018/1999 Evropskega parlamenta in Sveta¹, bi morale biti ocenjeno število energijsko revnih gospodinjstev ter opisani ukrepi, potrebni za obravnavanje družbenih posledic in teritorialnega učinka energetskega prehoda. V območnih načrtih za pravični prehod, pripravljenih v skladu z Uredbo (EU) 2021/1056 Evropskega parlamenta in Sveta² bi bilo treba opredeliti območja, ki so do leta 2027 upravičena do podpore iz Sklada za pravični prehod. V nacionalnih načrtih za okrevanje in odpornost, pripravljenih v skladu z Uredbo (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta³, ki se financirajo iz instrumenta NextGenerationEU, so določene reforme in naložbe za spodbujanje zelenega prehoda, vključujoče rasti, socialne in teritorialne kohezije, odpornosti in možnosti za naslednjo generacijo, pri čemer se načrti izvajajo do leta 2026. Nekateri ukrepi za pravičen prehod se izvajajo tudi v okviru drugih programov in pobud, zlasti skladov kohezijske politike.

¹ Uredba (EU) 2018/1999 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2018 o upravljanju energetske unije in podnebne ukrepov, spremembi uredb (ES) št. 663/2009 in (ES) št. 715/2009 Evropskega parlamenta in Sveta, direktiv 94/22/ES, 98/70/ES, 2009/31/ES, 2009/73/ES, 2010/31/EU, 2012/27/EU in 2013/30/EU Evropskega parlamenta in Sveta, direktiv Sveta 2009/119/ES in (EU) 2015/652 ter razveljavitvi Uredbe (EU) št. 525/2013 Evropskega parlamenta in Sveta (UL L 328, 21.12.2018, str. 1).

² Uredba (EU) 2021/1056 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021 o vzpostavitvi Sklada za pravični prehod (UL L 231, 30.6.2021, str. 1).

³ Uredba (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. februarja 2021 o vzpostavitvi Mehanizma za okrevanje in odpornost (UL L 57, 18.2.2021, str. 17).

- (16) Na podlagi načel in politik evropskega zelenega dogovora in zlasti evropskega stebra socialnih pravic je mogoče izboljšati oblikovanje politik na celovit in medsektorski način ter zagotoviti skladnost prizadevanj pri porabi sredstev na ravni Unije in nacionalni ravni. V sporočilu Komisije z dne 17. septembra 2020 z naslovom „Ocena nacionalnih energetske in podnebne načrtov na ravni EU: Spodbujanje zelenega prehoda in okrevanja gospodarstva s celostnim energetskim in podnebnim načrtovanjem“ je Komisija sicer priznala, da končni NEPN vsebujejo nekatere kazalnike in politike na področju energijske revščine, vendar je ugotovila, da ne zagotavljajo vedno jasne prednostne razvrstitve potreb po financiranju za pravičen prehod ter za preusposabljanje in izpopolnjevanje ali za podporo prilagoditev trga dela. Območni načrti za pravični prehod bi se morali osredotočiti na izbrana območja, zato se od njih ne pričakuje, da bodo določali splošno strategijo in splošne politike za pravičen prehod na nacionalni ravni. Čeprav so reforme in naložbe, ki jih podpirajo in pomagajo financirati, zasnovane tako, da zagotavljajo trajne učinke, so območni načrti za pravični prehod in načrti za okrevanje in odpornost časovno omejeni.

- (17) Pravičen prehod na podnebno nevtralnost v Uniji do leta 2050 bo zagotovil, da nihče ne bo zapostavljen, zlasti delavci in gospodinjstva, ki jih je zeleni prehod najbolj prizadel, ter zlasti tisti, ki so že zdaj v ranljivem položaju. V ta namen bi morale države članice, kot je določeno v tem priporočilu, vzpostaviti celovite pakete ukrepov¹, okrepiiti medsektorske elemente, ki spodbujajo pravičen zeleni prehod, ter optimalno izkoristiti javno in zasebno financiranje. V paketih ukrepov bi bilo treba upoštevati ljudi in gospodinjstva, ki jih je zeleni prehod najbolj prizadel, zlasti zaradi izgube delovnih mest, pa tudi zaradi spremenjenih delovnih pogojev in/ali novih zahtev glede nalog na delovnem mestu, ter tiste, ki so izpostavljeni negativnim vplivom na razpoložljive dohodke, izdatke in dostop do osnovnih storitev. Kot del najbolj prizadetih skupin bi morali paketi ukrepov upoštevati zlasti – vendar ne samo – ljudi in gospodinjstva v ranljivem položaju, zlasti ljudi, najbolj oddaljene od trga dela, na primer zaradi njihovih spretnosti, razmer na teritorialnem trgu dela ali drugih značilnosti, kot so spol, rasa ali narodnost, vera ali prepričanje, invalidnost, starost ali spolna usmerjenost. Poleg tega so lahko ljudje in gospodinjstva v ranljivem položaju tudi tisti, ki živijo v revščini in/ali energijski revščini ali jih ta ogroža, se soočajo z ovirami pri mobilnosti ali so preobremenjeni s stanovanjskimi stroški, vključno z enostarševskimi družinami, v katerih so bolj pogoste matere samohranilke kot pa očetje samohranilci. Pakete ukrepov bi bilo treba prilagoditi lokalnim razmeram ter pri tem upoštevati potrebe najbolj ranljivih in oddaljenih delov Unije, vključno z najbolj oddaljenimi regijami in otoki.

¹ Zlasti letni strategiji za trajnostno rast za leti 2021 in 2022, priporočila za euroobmočje za leto 2021 in priporočila za posamezne države.

- (18) Aktivna podpora za kakovostno zaposlovanje bi se morala osredotočiti na pomoč delavcem, iskalcem zaposlitve, osebam, ki niso zaposlene, se ne izobražujejo ali usposablajo, in samozaposlenim, ki jih je zeleni prehod najbolj prizadel. Zlasti premalo zastopane osebe, kot so ženske, nizkokvalificirani delavci, invalidi, starejši ali osebe s sorazmerno nizko sposobnostjo prilagajanja spremembam na trgu dela, potrebujejo podporo za izboljšanje zaposljivosti in iskanje zaposlitve v skladu s Priporočilom Komisije (EU) 2021/402¹. Na podlagi prejšnjih političnih smernic, zlasti Priporočila in Sklepov Sveta (EU) 2020/1512² in (EU) 2021/1868³, bi morali paketi ukrepov tako vključevati prilagojene ukrepe za podporo spodbudam za zaposlovanje in prehod, podporo podjetništvu, zlasti za ženske ali invalide, in ukrepe za ustvarjanje kakovostnih delovnih mest, zlasti za mikro, mala in srednja podjetja ter na najbolj prizadetih območjih. Taki ukrepi so lahko skupaj z ustrezno podporo Unije tudi ključnega pomena za reševanje izzivov na trgu dela, ki so, na primer, posledica pritoka ukrajinskih beguncev, zlasti v najbolj prizadetih državah članicah. Spodbujati bi morali tudi učinkovito izvajanje in uveljavljanje obstoječih pravil o delovnih pogojih ter podpirati družbeno odgovorno prestrukturiranje v skladu z obstoječimi pravili in standardi. Socialni partnerji imajo ključno vlogo, da z dialogom prispevajo k odpravljanju zaposlitvenih in socialnih posledic izzivov zelenega prehoda.

¹ Priporočilo Komisije (2021) 402 z dne 4. marca 2021 o učinkoviti aktivni podpori zaposlovanju (EASE) po krizi zaradi COVID-19 (UL L 80, 8.3.2021, str. 1).

² Sklep Sveta (EU) 2020/1512 z dne 13. oktobra 2020 o smernicah za politike zaposlovanja držav članic (UL L 344, 19.10.2020, str. 22).

³ Sklep Sveta (EU) 2021/1868 z dne 15. oktobra 2021 o smernicah za politike zaposlovanja držav članic (UL L 379, 26.10.2021, str. 1).

(19) Dostop do kakovostnega in vključujočega izobraževanja, usposabljanja in vseživljenjskega učenja za vse je bistvenega pomena za zagotovitev, da ima delovna sila spretnosti, potrebne za uresničevanje zelenega prehoda. Vidike pravičnega prehoda bi bilo zato treba vključiti v razvoj in izvajanje nacionalnih strategij za spretnosti, ob upoštevanju predlogov Komisije v evropskem programu znanj in spretnosti¹ ter novi posodobljeni industrijski strategiji EU². Pomemben vzvod bodo tudi partnerstva za spretnosti v okviru pakta za znanja in spretnosti. Najnovejši podatki o trgu dela in spretnostih ter predvidevanja, tudi na regionalni, sektorski in poklicni ravni, omogočajo prepoznavanje in napovedovanje potreb po ustreznih poklicnih in prenosljivih spretnostih, kar je tudi podlaga za prilagajanje učnih načrtov potrebam po spretnostih za zeleni prehod. Poklicno izobraževanje in usposabljanje bi moralo mladim in odraslim, zlasti ženskam in nizkokvalificiranim delavcem, zagotoviti spretnosti, potrebne za obvladovanje zelenega prehoda v skladu s Priporočilom Sveta 2020/C 417/01³.

¹ Sporočilo Komisije z dne 1. julija 2020 z naslovom „Evropski program znanj in spretnosti za trajnostno konkurenčnost, socialno pravičnost in odpornost“

² Sporočilo Komisije z dne 5. maja 2021 z naslovom „Posodobitev nove industrijske strategije iz leta 2020: močnejši enotni trg za okrevanje Evrope“.

³ Priporočilo Sveta z dne 24. novembra 2020 o poklicnem izobraževanju in usposabljanju (PIU) za trajnostno konkurenčnost, socialno pravičnost in odpornost (UL C 417, 2.12.2020, str. 1).

Vajeništva in plačana pripravništva, vključno z močnimi elementi usposabljanja, zlasti za mlade, prispevajo k prehodom na trgu dela, zlasti v dejavnosti, ki prispevajo k podnebnim in okoljskim ciljem, ter v sektorje, ki se soočajo s posebnim pomanjkanjem spretnosti. Spodbujati bi bilo treba večjo udeležbo odraslih v vseživljenjskem učenju, da bi zadovoljili potrebe po izpopolnjevanju in preusposabljanju, med drugim z omogočanjem posameznikom, da poiščejo usposabljanje, prilagojeno njihovim potrebam, ter po potrebi s kratkimi, kakovostnimi tečaji za pridobivanje spretnosti za zeleni prehod, pri čemer se upošteva Priporočilo Sveta (EU) 2022/...¹⁺, ki naj bi olajšalo vrednotenje in priznavanje rezultatov takih tečajev.

¹ Priporočilo Sveta (EU) 2022/... z dne ... o evropskem pristopu k mikro dokazilom za vseživljenjsko učenje in zaposljivost (UL ...).

⁺ UL: prosimo, da v besedilo vstavite številko priporočila iz dokumenta ST 9237/22 ter v opombo vstavite številko, datum in sklic na UL za navedeno priporočilo.

- (20) Sestavo sistemov davčnih ugodnosti in sistemov socialne zaščite bi bilo treba pregledati glede na posebne potrebe, ki izhajajo iz zelenega prehoda, ob upoštevanju načela „onesnaževalec plača“ in potrebe, da spremljajoče politike ne uvajajo subvencij za porabo fosilnih goriv, ne omejujejo potrošnikov na določeno tehnologijo ter ne zmanjšujejo spodbud za prenovu stavb, zamenjavo sistemov toplotne energije in na splošno ukrepov za energijsko učinkovitost. Kombinacija različnih politik lahko podpre najranljivejša gospodinjstva in delavce, ki jih je zeleni prehod najbolj prizadel. Odvisno od nacionalnih in individualnih razmer bi to lahko na primer vključevalo preusmeritev obdavčitve z dela na podnebne in okoljske cilje, kot je bilo predvideno v predlogu za revizijo direktive o obdavčitvi energije¹, pregled shem brezposelnosti in/ali po potrebi začasno in ciljno usmerjeno neposredno dohodkovno podporo. Sisteme socialne zaščite, vključno s politikami socialnega vključevanja, je mogoče pregledati in po potrebi prilagoditi glede na zeleni prehod, še posebej za zagotavljanje dohodkovne varnosti, zlasti med prehodi med zaposlitvami, ter za zagotavljanje ustreznih socialnih, zdravstvenih in negovalnih storitev z ustrezno socialno infrastrukturo, zlasti na najbolj prizadetih območjih, na primer na podeželju in oddaljenih območjih, kot so najbolj oddaljene regije, da se prepreči socialna izključenost in obravnavajo zdravstvena tveganja. Za preprečevanje socialne izključenosti otrok in boj proti njej so naložbe v socialno infrastrukturo za otroke namenjene zagotavljanju dostopa pomoči potrebnih otrok do ključnih storitev, kot je določeno v Priporočilu Sveta (EU) 2021/1007².

¹ V predlogu direktive Sveta o prestrukturiranju okvira Unije za obdavčitev energentov in električne energije (prenovitev), COM(2021) 563 final, je predviden tak premik v obdavčitvi energentov in električne energije za doseganje podnebnih in okoljskih ciljev.

² Priporočilo Sveta (EU) 2021/1004 z dne 14. junija 2021 o vzpostavitvi evropskega jamstva za otroke (UL L 223, 22.6.2021, str. 14).

- (21) Za povečanje fizične in finančne odpornosti na nepopravljive posledice podnebnih sprememb na vključujoč način je treba spodbujati ozaveščanje o tveganjih, zmanjševanje tveganj in rešitve za prenos tveganj, zlasti s povečanjem razpoložljivosti zavarovalnih rešitev ter z naložbami v obvladovanje tveganja nesreč in prilagajanje za zmanjšanje fizičnih vplivov podnebnih sprememb in s tem vrzeli na področju varstva podnebja, pri čemer je treba upoštevati mikro, mala in srednja podjetja ter podeželska in oddaljena območja, kot so najbolj oddaljene regije. Okrepiti bi bilo treba obvladovanje tveganja nesreč, vključno s sistemi civilne zaščite na nacionalni ravni in na ravni Unije, za boljše preprečevanje s podnebjem povezanih pretresov ter za pripravo in odzivanje nanje.

(22) Vsakdo ima pravico do dostopa do kakovostnih osnovnih storitev, vključno z energijo, prevozom, vodo, sanitarno oskrbo, finančnimi storitvami in digitalnimi komunikacijami, poleg tega pa bi bilo treba zagotoviti podporo za enak dostop do teh storitev za tiste, ki to potrebujejo¹. Zagotoviti bi bilo treba tudi dostop do socialnih stanovanj ali kakovostne pomoči pri pridobitvi stanovanj vsem socialno ogroženim². Poleg tega lahko uporaba načela „energijska učinkovitost na prvem mestu“ koristi gospodinjstvom z nizkimi in srednjimi dohodki, ranljivim odjemalcem, vključno s končnimi porabniki, ljudem, ki jih je prizadela ali jim grozi energijska revščina, in ljudem, ki živijo v socialnih stanovanjih. Poleg zaščite in krepitev vloge potrošnikov energije so potrebni posebni ukrepi za preprečevanje in odpravljanje temeljnih vzrokov energijske revščine, zlasti s spodbujanjem naložb, ciljno usmerjenih v izboljšanje energijske učinkovitosti, zlasti v sektorju socialnih stanovanj. Predlagane posodobitve direktive o energijski učinkovitosti³ ter direktive o energijski učinkovitosti stavb⁴ naj bi obravnavale tudi glavne neekonomske ovire za prenovo, kot so deljene spodbude, vključno z dogovori med lastniki in najemniki, ter solastniške strukture. V tem okviru bi morali biti posebej pozorni na ženske in določene skupine, ki jih bolj ogroža energijska revščina, kot so invalidi, starši samohranilci, starejši, otroci in osebe z manjšinskim rasnim ali etničnim ozadjem.

¹ „Evropski steber socialnih pravic“, ki so ga Evropski parlament, Svet in Komisija slovesno razglasili 17. novembra 2017, načelo 20.

² „Evropski steber socialnih pravic“, ki so ga Evropski parlament, Svet in Komisija slovesno razglasili 17. novembra 2017, načelo 19(a).

³ Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o energijski učinkovitosti (prenovitev), COM(2021) 558 final.

⁴ Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o energijski učinkovitosti stavb (prenovitev), COM(2021) 802 final.

Z obstoječimi in nastajajočimi izzivi mobilnosti se je mogoče spopasti s podpornimi ukrepi in razvojem potrebne infrastrukture, kot je javni prevoz. Cenovna dostopnost, razpoložljivost in varnost trajnostne mobilnosti ter različnih načinov prevoza, vključno z zasebnim in javnim prevozom, so ključnega pomena za zagotovitev, da bodo imeli vsi koristi od zelenega prehoda in bili v njem udeleženi. Mobilnost v mestih ima v tem okviru pomembno vlogo, kar je razvidno tudi iz sporočila Komisije z dne 14. decembra 2021 z naslovom „Novi okvir EU za mobilnost v mestih“.

- (23) Pristop celotne družbe k pravičnemu prehodu bi moral podpirati ukrepe politike, ki temeljijo na usklajevanju oblikovanja politik in okrepljenih operativnih zmogljivostih na vseh ravneh in na vseh ustreznih področjih politike, pri čemer bi imeli aktivno vlogo tudi regionalni in lokalni organi. Temeljiti bi moral tudi na vključevanju socialnih partnerjev na vseh ravneh in stopnjah ter učinkovitem in vplivnem sodelovanju civilne družbe in deležnikov. Tako usklajevanje in sodelovanje bi lahko zagotovilo, da se načela pravičnosti in solidarnosti evropskega zelenega dogovora že od samega začetka vključijo v oblikovanje, izvajanje in spremljanje politike, kar bi bila podlaga za široko in dolgoročno podporo vključujočim politikam, ki spodbujajo zeleni prehod.
- (24) Obsežna zbirka dokazov je ključnega pomena za uvedbo smotrnih socialnih politik in politik trga dela, ki zagotavljajo pravičen in vključujoč prehod. V ta namen postopna uskladitev in doslednost opredelitev, konceptov, klasifikacij in metodologij, zlasti na podlagi Priporočila Komisije (EU) 2020/1563¹, olajšujeta ocene in njihovo primerljivost. Nadaljnji ukrepi na področju raziskav in inovacij lahko prispevajo k bazi znanja, ki se lahko vključi v politiko in javno razpravo. Izmenjava informacij z javnostjo v vsej njeni raznolikosti in ključnimi deležniki, na primer o rezultatih ocenjevanj, predvidevanj in spremljanja, lahko prispeva k oblikovanju politik in odgovornosti.

¹ Priporočilo Komisije (EU) 2020/1563 z dne 14. oktobra 2020 o energijski revščini (UL L 357, 27.10.2020, str. 35).

- (25) Ustrezni podrobni in visokokakovostni podatki in kazalniki, razčlenjeni po spolu, so potrebni zlasti za ocenjevanje zaposlitvenih, socialnih in distribucijskih učinkov politik na področju podnebnih sprememb. Taki podatki in kazalniki trenutno niso v celoti na voljo. Čeprav je bil dosežen določen napredek pri merjenju energijske revščine, bi se lahko na primer razvili kazalniki za ocenjevanje prometne revščine, in sicer v skladu z nacionalnimi okoliščinami. Spremljanje in ocenjevanje je mogoče okrepiti s številnimi ukrepi, ki se osredotočajo na kazalnike, preglednice ter manjše pilotne projekte in politično eksperimentiranje. Ukrepi bi morali temeljiti ali se opirati na obstoječe preglednice, kot sta pregled socialnih kazalnikov in preglednica evropskega zelenega dogovora, ki vsebujeta ustrezne informacije o posebnih vidikih politik pravičnega prehoda.

- (26) Optimalna in učinkovita uporaba javnih in zasebnih sredstev ter mobilizacija vseh razpoložljivih virov in njihova učinkovita uporaba so še zlasti pomembne zaradi velikih potreb po naložbah, ki izhajajo iz zelenega prehoda. Na ravni Unije so ustrezni ukrepi podprti s proračunom Unije in instrumentom NextGenerationEU. Izvajali se bodo v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost, mehanizma za pravični prehod, vključno s Skladom za pravični prehod (SPP), Evropskega socialnega sklada plus (ESS+), Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR), Kohezijskega sklada, pomoči za okrevanje za kohezijo in območja Evrope (REACT-EU), programa ERASMUS+ in Evropskega sklada za prilagoditev globalizaciji za presežne delavce (ESPG), programa LIFE, programa Obzorje Evropa, skladov za modernizacijo in inovacije¹ skladov v okviru skupne kmetijske politike (SKP). Poleg tega Komisija podpira države članice z Instrumentom za tehnično podporo, tako da zagotavlja prilagojeno tehnično strokovno znanje za oblikovanje in izvajanje reform, vključno s tistimi, ki spodbujajo pravičen prehod na ogljično nevtralnost.

¹ Zunaj proračuna Unije in instrumenta NextGenerationEU.

- (27) Evropski semester je okvir za usklajevanje gospodarske in zaposlitvene politike Unije. To vlogo bo imel tudi v fazi okrevanja in pri spodbujanju zelenega in digitalnega prehoda, ki temeljita na štirih razsežnostih konkurenčne trajnosti, ter bo prispeval k doseganju ciljev trajnostnega razvoja. Komisija bo v okviru evropskega semestra pozorno spremljala socialno-ekonomske rezultate in učinke ter po potrebi predlagala ciljno usmerjena priporočila za posamezne države, da bi zagotovila, da nihče ne bo zapostavljen. Dopolnjevanje z ukrepi, ki so podprti v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost, bo prednostna naloga. Spremljanje tega priporočila bo zato potekalo v skladu z evropskim semestrom, kakor je ustrezno, tudi v okviru ustreznih odborov znotraj njihovih pristojnosti, in sicer na podlagi ustreznih ocen, ocen učinka politike in stanja izvajanja smernic iz tega priporočila. Način spremljanja ne bo povzročil nepotrebnih upravnih bremen za države članice.
- (28) Poleg tega bi morale države članice v skladu s členom 14 Uredbe (EU) 2018/1999 v okviru osnutka in končne posodobitve svojih NEPN leta 2023 oziroma leta 2024 na podlagi tega priporočila razmisliti o vključitvi ocen zaposlitvenega, socialnega in porazdelitvenega učinka ter vidikov pravičnega prehoda v vseh pet razsežnosti energetske unije ter dodatno izboljšati ukrepe politike za obravnavanje teh učinkov s posebnim poudarkom na energijski revščini.

- (29) Poleg tega lahko spremljanje izvajanja tega priporočila temelji na obstoječih dokazih v okviru vzpostavljenih postopkov večstranskega nadzora, kot je evropski semester. Svet ali Komisija lahko od Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito v skladu s členoma 150 oziroma 160 Pogodbe o delovanju Evropske unije ter v sodelovanju z drugimi ustreznimi odbori, zlasti Odborom za ekonomsko politiko, zahteva, da na podlagi ustreznega poročanja Komisije in drugih orodij za večstranski nadzor na svojem področju pristojnosti preučita izvajanje tega priporočila. V tem okviru si Komisija prizadeva tudi za povečanje razpoložljivosti podatkov, razčlenjenih po spolu, za posodobitev in uporabo obstoječih okvirov in metodoloških navodil, tudi za merjenje energijske in prometne revščine in okoljskih neenakosti ter za ocenjevanje učinkovitosti in dejanskega učinka ukrepov politike –

SPREJEL NASLEDNJE PRIPOROČILO:

CILJ

- (1) V skladu z načeli evropskega zelenega dogovora in evropskega stebra socialnih pravic je cilj tega priporočila zagotoviti, da bo prehod Unije na podnebno nevtralnno in okoljsko trajnostno gospodarstvo do leta 2050 pravičen in da nihče ne bo zapostavljen.
- (2) Države članice so v ta namen pozvane, naj v tesnem sodelovanju s socialnimi partnerji po potrebi sprejmejo in izvajajo celovite in skladne pakete ukrepov, ki bodo obravnavali zaposlitvene in socialne vidike za spodbujanje pravičnega prehoda v vseh politikah, zlasti podnebni, energetske in okoljske politiki, ter optimalno izkoristijo javno in zasebno financiranje.

OPREDELITEV POJMOV

- (3) V tem priporočilu se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:
 - (a) „zeleni prehod“ pomeni prehod gospodarstva in družbe Unije na doseganje podnebnih in okoljskih ciljev predvsem s politikami in naložbami v skladu z evropskimi podnebnimi pravili, ki določajo obveznost doseganja podnebne nevtralnosti do leta 2050, evropskim zelenim dogovorom in mednarodnimi zavezami, vključno s Pariškim sporazumom, drugimi večstranskimi okoljskimi sporazumi in cilji trajnostnega razvoja;

- (b) „podnebni in okoljski cilji“ pomenijo šest ciljev iz Uredbe (EU) 2020/852 Evropskega parlamenta in Sveta¹, in sicer: blažitev podnebnih sprememb; prilagajanje podnebnim spremembam; trajnostna raba ter varstvo vodnih in morskih virov; prehod na krožno gospodarstvo; preprečevanje in nadzorovanje onesnaževanja ter varstvo in obnova biotske raznovrstnosti in ekosistemov;
- (c) „ljudje in gospodinjstva, ki jih je zeleni prehod najbolj prizadel“ pomenijo tiste, katerih dejanski dostop do kakovostne zaposlitve, vključno s samozaposlitvijo, in/ali do izobraževanja in usposabljanja in/ali do dostojnega življenjskega standarda je bistveno omejen ali obstaja tveganje, da bo bistveno omejen kot neposredna ali posredna posledica zelenega prehoda;
- (d) „ljudje in gospodinjstva v ranljivem položaju“ pomenijo tiste, ki se neodvisno od zelenega prehoda soočajo ali jim grozi, da se bodo soočili z omejenim dostopom do kakovostne zaposlitve, vključno s samozaposlitvijo, in/ali do izobraževanja in usposabljanja in/ali do dostojnega življenjskega standarda in osnovnih storitev, kar pomeni majhno sposobnost prilagajanja posledicam zelenega prehoda;

¹ Uredba (EU) 2020/852 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. junija 2020 o vzpostavitvi okvira za spodbujanje trajnostnih naložb ter spremembi Uredbe (EU) 2019/2088 (UL L 198, 22.6.2020, str. 13) („uredba o taksonomiji“) določa skupni sistem klasifikacije za trajnostne gospodarske dejavnosti.

- (e) „mikro, mala in srednja podjetja“ pomenijo podjetja, ki zaposlujejo manj kot 250 oseb, vključno s samozaposlenimi, ki poleg sebe ne zaposlujejo drugih oseb, in katerih letni promet ne presega 50 milijonov EUR in/ali letna bilanca stanja ne presega 43 milijonov EUR, izračunano v skladu s členi 3 do 6 Priloge I k Uredbi Komisije (EU) št. 651/2014¹;
- (f) „energijska revščina“ pomeni pomanjkanje osnovnih energetske storitev, ki so podlaga za dostojen življenjski standard in zdravje, v gospodinjstvu, vključno z ustreznim ogrevanjem, hlajenjem, razsvetljavo in energijo za pogon električnih aparatov, glede na ustrezne nacionalne okoliščine, obstoječo socialno politiko in druge politike²; opredelitev pojma „energijska revščina“ v tem priporočilu se bo uporabljala, razen če bo v Direktivi 2012/27/EU Evropskega parlamenta in Sveta³, kakor bo morda spremenjena ali nadomeščena na podlagi predloga Komisije z dne 14. julija 2021⁴, opredelitev tega pojma drugačna; v tem primeru se bo za namene tega priporočila uporabljala slednja opredelitev;

¹ Uredba Komisije (EU) št. 651/2014 z dne 17. junija 2014 o razglasitvi nekaterih vrst pomoči za združljive z notranjim trgov pri uporabi členov 107 in 108 Pogodbe (UL L 187, 26.6.2014, str. 1).

² Čeprav je opredelitev pojma „ranljivi odjemalci“ prepuščena državam članicam, vključuje gospodinjstva, ki ne morejo ustrezno ogrevati ali hladiti svojih domov in/ali zaostajajo s plačili za komunalne storitve, v skladu s priporočilom Komisije o energijski revščini, C/2020/9600 final (UL L 357, 27.10.2020, str. 35).

³ Direktiva 2012/27/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o energijski učinkovitosti, spremembi direktiv 2009/125/ES in 2010/30/EU ter razveljavitvi direktiv 2004/8/ES in 2006/32/ES (UL L 315, 14.11.2012, str. 1).

⁴ Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o energijski učinkovitosti (prenovitev), COM(2021) 558 final.

- (g) „osnovne storitve“ pomenijo kakovostne storitve, vključno z vodo, higieno, energijo, prevozom in mobilnostjo, finančnimi storitvami in digitalnimi komunikacijami; v skladu z načelom 20 evropskega stebra socialnih pravic bi bilo treba zagotoviti podporo za dostop do takih storitev tistim, ki jih potrebujejo, ter možnosti za znižanje stroškov, vključno s storitvami ponovne uporabe, popravila, donacij in souporabe;
- (h) „paket ukrepov“ pomeni celovit in skladen sklop ukrepov politike, ki združuje politike na področju zaposlovanja, spretnosti in socialnih zadev s podnebnimi, energetske, prometnimi, okoljskimi in drugimi politikami zelenega prehoda z dobro usklajenim medsektorskim pristopom, ki temelji na eni ali več nacionalnih strategijah in/ali akcijskih načrtih ter po potrebi izkorišča mehanizme usklajevanja in upravljanja na ravni Unije in na nacionalni ravni.

PAKETI UKREPOV ZA PRAVIČEN ZELENİ PREHOD

- (4) Da bi zagotovile aktivno podporo kakovostnemu zaposlovanju za pravičen prehod in gradile na Priporočilu (EU) 2021/402, naj države članice v tesnem sodelovanju s socialnimi partnerji razmislijo o naslednjih ukrepih v podporo ljudem, ki jih je zeleni prehod najbolj prizadel, zlasti tistim v ranljivem položaju, in jim po potrebi pomagajo, da se prek zaposlitve ali samozaposlitve usmerijo v gospodarske dejavnosti, ki prispevajo k uresničevanju podnebnih in okoljskih ciljev:
- (a) učinkoviti podpora ohranjanju kakovostne zaposlitve in dostopu do nje, zlasti s službami za zaposlovanje, vključno s prilagojeno pomočjo pri iskanju zaposlitve ter učnimi tečaji, ki so po potrebi ciljno usmerjeni tudi v zelene in digitalne spretnosti; razmisliti bi morale tudi o dobro zasnovanih, ciljno usmerjenih in časovno omejenih programih zaposlovanja, ki z usposabljanjem pripravljajo upravičence, zlasti osebe iz premalo zastopanih skupin ter osebe v ranljivem položaju, na nadaljnjo udeležbo na trgu dela;

- (b) učinkoviti uporabi ciljno usmerjenih in dobro zasnovanih spodbud za zaposlovanje in prehajanje, vključno z razmislekom o ustrezni uporabi subvencij za plače in zaposlovanje ter spodbud, povezanih s prispevki za socialno varnost, da bi spremljali medsektorske prehode na trgu dela in mobilnost delovne sile med regijami in državami glede na priložnosti in izzive zelenega prehoda;
- (c) spodbujanju podjetništva, vključno s podjetji in drugimi subjekti socialnega gospodarstva¹, zlasti v regijah, ki se soočajo z izzivi prehoda, ter po potrebi v sektorjih, ki spodbujajo podnebne in okoljske cilje, kot je krožno gospodarstvo, pri čemer je treba posebno pozornost nameniti ženskemu podjetništvu; podpora bi morala združevati finančne ukrepe, vključno z nepovratnimi sredstvi, posojili ali lastniškim kapitalom, in nefinančne ukrepe, prilagojene posamezni fazi življenjskega cikla podjetja, vključno z usposabljanjem in svetovalnimi storitvami, pri čemer je treba posebno pozornost nameniti dejavnostim ozaveščanja; podpora bi morala biti vključujoča in dostopna premalo zastopanim in prikrajšanim skupinam;

¹ Sporočilo Komisije z dne 9. decembra 2021 z naslovom „Ustvarjanje gospodarstva po meri ljudi: akcijski načrt za socialno gospodarstvo“.

- (d) spodbujanju ustvarjanja kakovostnih delovnih mest, zlasti na območjih, ki jih je zeleni prehod najbolj prizadel, ter, če je ustrezno, v sektorjih, ki spodbujajo podnebne in okoljske cilje, kot je krožno gospodarstvo, z olajšanjem dostopa do financiranja in trgov za mikro, mala in srednja podjetja, zlasti tista, ki prispevajo k podnebnim in okoljskim ciljem, da bi tako podprli konkurenčnost, inovacije in kakovostno zaposlovanje na enotnem trgu, tudi v sektorjih in ekosistemih strateškega pomena na nacionalni in lokalni ravni;
- (e) analiziranju učinka zelenega prehoda na zdravje in varnost pri delu ter ustreznemu spodbujanju ukrepov za obravnavanje novih tveganj ali morebitnega povečanja obstoječih tveganj, ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 28. junija 2021 z naslovom „Strateški okvir EU za varnost in zdravje pri delu za obdobje 2021–2027 - Varnost in zdravje pri delu v spreminjajočem se svetu dela“;
- (f) zagotovitvi učinkovitega izvajanja in uveljavljanja obstoječih pravil o delovnih pogojih, zlasti glede zdravja in varnosti pri delu, organizacije dela in vključevanja delavcev, za zagotovitev poštenih delovnih pogojev in kakovosti delovnih mest med prehodom, vključno z gospodarskimi dejavnostmi, ki prispevajo k doseganju podnebnih in okoljskih ciljev;

- (g) spodbujanju uporabe praks družbeno odgovornega javnega naročanja¹, vključno s socialnimi merili za oddajo javnega naročila, ki ustvarjajo priložnosti za ljudi, ki jih je zeleni prehod najbolj prizadel, ob spodbujanju zelenih meril za oddajo javnega naročila;
- (h) zagotovitvi polne in smiselne udeležbe, vključno z obveščanjem in posvetovanjem, delavcev na vseh ravneh in njihovih predstavnikov pri predvidevanju sprememb in upravljanju procesov prestrukturiranja, vključno s tistimi, ki so povezani z zelenim prehodom, v skladu s sporočilom Komisije z dne 13. decembra 2013 o okviru kakovosti EU za predvidevanje sprememb in prestrukturiranje.

¹ V skladu z Direktivo (EU) 2019/882 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. aprila 2019 o zahtevah glede dostopnosti za proizvode in storitve (UL L 151, 7.6.2019, str. 70), in obvestilom Komisije „Kupujte družbeno odgovorno – priročnik za upoštevanje družbenih vidikov pri javnem naročanju“ (druga izdaja) (UL C 237, 18.6.2021, str. 1).

- (5) Za zagotovitev enakega dostopa do kakovostnega, cenovno dostopnega in vključujočega izobraževanja, usposabljanja in vseživljenjskega učenja ter enakih možnosti – tudi z namenom krepitev enakosti spolov – se države članice spodbuja, naj razmislijo o naslednjih ukrepih, ki jih je treba izvajati v tesnem sodelovanju s socialnimi partnerji in hkrati spoštovati njihovo avtonomijo, zlasti v podporo ljudem in gospodinjstvom, ki jih je zeleni prehod najbolj prizadel, še posebej tistim v ranljivem položaju:
- (a) vključitvi zaposlitvenih in socialnih vidikov zelenega prehoda, vključno z morebitnim pomanjkanjem delovne sile, v razvoj in izvajanje ustreznih nacionalnih strategij na področju spretnosti, na primer v okviru evropskega programa znanj in spretnosti, ter podpori za vzpostavitev in uskladitev partnerstev med deležniki, tudi v okviru pakta za znanja in spretnosti, pri čemer se zagotavlja, da so spretnosti v središču načrtov prehoda za ustrezne industrijske ekosisteme, ki prispevajo k doseganju podnebnih in okoljskih ciljev;
 - (b) pripravi najnovejših podatkov o trgu dela in spretnostih ter predvidevanju, opredelitvi in napovedovanju potreb po poklicnih in prenosljivih spretnostih; graditvi na obstoječih orodjih in pobudah, vključno s strokovnim znanjem socialnih partnerjev in ustreznih deležnikov ter sodelovanjem z njimi; morebitni prilagoditvi – v skladu z nacionalnimi in regionalnimi okoliščinami – učnih načrtov izobraževanja in usposabljanja potrebam zelenega prehoda ter ustreznemu zagotavljanju šolskega in kariernega svetovalnega dela;

- (c) zagotavljanju visokokakovostnega dostopnega, cenovno ugodnega in vključujočega začetnega izobraževanja in usposabljanja, vključno s poklicnim izobraževanjem in usposabljanjem, ki učencem zagotovi spretnosti ter kompetence, pomembne za zeleni prehod. Po potrebi bi se moralo razmisliti o tem, da bi učenje za trajnostnost, vključno z naravoslovjem, tehnologijo, inženirstvom in matematiko, interdisciplinarnimi pristopi ter digitalnimi spretnostmi, kot sestavni del vključili v učne načrte ter programe izobraževanja in usposabljanja, ter to spodbujati; sprejeti bi se morali posebni ukrepi za privabljanje invalidov, žensk, nizko usposobljenih delavcev in drugih skupin, ki so trenutno premalo zastopane na zadevnih poklicnih področjih, ter spodbujati njihove poklicne poti;
- (d) uvedbi ali okrepitvi programov podpore za vajeništva ter, kadar je to mogoče, za plačana kakovostna pripravništva in programe sledenja na delovnem mestu, ki bi imeli močno komponento usposabljanja, zlasti v mikro, malih in srednjih podjetjih, vključno s tistimi, ki prispevajo k podnebnim in okoljskim ciljem, ter v sektorjih, ki se soočajo s posebnim pomanjkanjem spretnosti, na primer v gradbeništvu in IKT. Take programe bi bilo treba spremljati in ocenjevati na nacionalni ali regionalni ravni, zagotavljati pa bi morali kakovost delovnih mest ob upoštevanju priporočil Sveta 2018/C 153/01¹ in 2014/C 88/01²;

¹ Priporočilo Sveta 2018/C 153/01 z dne 15. marca 2018 o evropskem okviru za kakovostna in učinkovita vajeništva (UL C 153, 2.5.2018, str. 1).

² Priporočilo Sveta 2014/C 88/01 z dne 10. marca 2014 o okviru za kakovost pripravništev (UL C 88, 27.3.2014, str. 1).

- (e) povečanju udeležbe odraslih v usposabljanju v celotnem delovnem življenju v skladu s potrebami po izpopolnjevanju in preusposabljanju za zeleni prehod z zagotavljanjem podpore za usposabljanje znotraj delovnih mest, sprememb zaposlitve ter prenosljive spretnosti, zlasti za olajšanje preusmeritve v sektorje in gospodarske dejavnosti, za katere se pričakuje, da se bodo razširili; spodbujanju posameznikov k usposabljanju, ki je prilagojeno njihovim potrebam, med drugim s kratkimi in kakovostnimi tečaji na področju spretnosti za zeleni prehod; tonamenski morebitni zagotovitvi pravice dostopa do plačanega dopusta za usposabljanje in kariernega svetovalnega dela ter možnosti vzpostavitve individualnih učnih računov ob upoštevanju Priporočila Sveta (EU) 2022/...¹⁺, ter podpori razvoja kratkih, kakovostnih in splošno priznanih tečajev ob upoštevanju Priporočila Sveta (EU) 2022/...²⁺⁺.

¹ Priporočilo Sveta (EU) 2022/... z dne ... o individualnih učnih računih (UL ...).

⁺ UL: prosimo, da v besedilo vstavite številko priporočila iz dokumenta ST 8944/22 ter v opombo vstavite številko, datum in sklic na UL za navedeno priporočilo.

² Priporočilo Sveta (EU) 2022/... z dne ... o evropskem pristopu k mikrodokazilom za vseživljenjsko učenje in zaposljivost (UL ...).

⁺⁺ UL: prosimo, da v besedilo vstavite številko priporočila iz dokumenta ST 9237/22 ter v opombo vstavite številko, datum in sklic na UL za navedeno priporočilo.

- (6) Za zagotovitev nadaljnje pravičnosti sistemov davčnih ugodnosti in sistemov socialne zaščite, vključno s politikami socialnega vključevanja, v okviru zelenega prehoda ter po potrebi ob upoštevanju Priporočila Sveta 2019/C 387/01¹ naj države članice razmislijo o naslednjih ukrepih v podporo ljudem in gospodinjstvom, ki jih je zeleni prehod najbolj prizadel, zlasti tistim v ranljivem položaju, za podporo prehodom na trgu dela, vključno s prehodi na gospodarske dejavnosti, ki prispevajo k doseganju podnebnih in okoljskih ciljev, preprečevanje in zmanjšanje energijske in prometne revščine v skladu z nacionalnimi okoliščinami ter ublažitev regresivnih učinkov ukrepov politike:
- (a) oceni in po potrebi prilagodi sistemov obdavčitve na izzive, ki izhajajo iz prehoda na podnebno nevtralnost, zlasti s preusmeritvijo davčnega bremena z dela in zmanjšanjem davčnega bremena za skupine z nizkimi in srednjimi dohodki na druge vire, ki prispevajo k podnebnim in okoljskim ciljem, s preprečevanjem in blaženjem regresivnih učinkov, ohranjanjem progresivne narave neposrednega obdavčevanja ter zagotavljanjem financiranja ustrezne socialne zaščite in naložbenih ukrepov, zlasti tistih, ciljno usmerjenih v zeleni prehod;

¹ Priporočilo Sveta 2019/C 387/01 z dne 8. novembra 2019 o dostopu delavcev in samozaposlenih oseb do socialne zaščite (UL C 387, 15.11.2019, str. 1).

- (b) pregledu in po potrebi prilagoditvi sistemov socialne zaščite, vključno s politikami socialnega vključevanja, glede na izzive na področju zaposlovanja, sociale in zdravja, ki jih prinaša zeleni prehod; v ta namen bi morale države članice razmisliti, kako bi bilo mogoče najbolje zagotoviti ustrezno dohodkovno varnost, vključno z inovativnimi programi za prehod med zaposlitvami, nadomestili za brezposelnost in sistemi minimalnega dohodka, ter jo prilagoditi potrebam, ki izhajajo iz zelenega prehoda; zagotoviti bi morale tudi izvajanje kakovostnih, cenovno ugodnih in dostopnih socialnih in zdravstvenih storitev ter storitev dolgotrajne oskrbe, zlasti za ljudi in gospodinjstva, ki jih je zeleni prehod najbolj prizadel, še posebej z naložbami v socialno infrastrukturo za otroško varstvo, dolgotrajno oskrbo in zdravstveno varstvo;
- (c) zagotovitvi, kjer je to potrebno, in ob dopolnjevanju ukrepov iz točke 7(a) med njihovim izvajanjem ciljno usmerjene in začasne neposredne dohodkovne podpore, zlasti ljudem in gospodinjstvom v ranljivem položaju, da se ublažijo neugodna dohodkovna in cenovna gibanja, povezane tudi z izboljšanimi spodbudami za nujno doseganje potrebnih podnebnih in okoljskih ciljev, ob ohranjanju cenovnih signalov, ki podpirajo zeleni prehod; v ta namen bi morale države članice razmisliti o zagotovitvi ustreznega financiranja takih ukrepov, med drugim z izboljšanjem kakovosti javne porabe, optimalno uporabo ustreznih skladov Unije in črpanjem proračunskih sredstev, ustvarjenih z davki na energijo in okoljskimi davki ter EU ETS;

- (d) izboljšanju ozaveščenosti o tveganjih, zmanjševanja tveganj in rešitev za prenos tveganj, kar zadeva gospodinjstva in podjetja, zlasti mikro, mala in srednja podjetja, zlasti z zagotavljanjem razpoložljivosti in cenovne dostopnosti zavarovalnih rešitev, zlasti za ljudi in gospodinjstva v ranljivem položaju.
- (7) Za zagotovitev dostopa ljudi in gospodinjstev, ki jih je zeleni prehod najbolj prizadel, zlasti tistih v ranljivem položaju in v regijah, ki se soočajo z izzivi prehoda, do cenovno dostopnih osnovnih storitev in stanovanj, se države članice spodbuja, naj razmislijo o naslednjih ukrepih:
- (a) mobilizaciji javne in zasebne finančne podpore ter zagotavljanju spodbud za zasebne naložbe v obnovljive vire energije in energijsko učinkovitost, dopolnjenih s svetovanjem potrošnikom za boljše upravljanje porabe energije in sprejemanje informiranih odločitev o varčevanju z energijo, da bi znižali svoje račune za energijo, zlasti za ranljiva gospodinjstva in skupnosti. V ta namen bi morale države članice razmisliti o zagotovitvi ustreznega financiranja takih ukrepov, med drugim z izboljšanjem kakovosti javne porabe, optimalno uporabo ustreznih skladov Unije in črpanjem proračunskih sredstev, ustvarjenih z davki na energijo in okoljskimi davki, ter prihodki v okviru sistema EU ETS;

- (b) preprečevanju in zmanjševanju energijske revščine s spodbujanjem in izvajanjem ukrepov za izboljšanje energijske učinkovitosti, vključno z javnimi in zasebnimi naložbami v stanovanja za spodbujanje prenove, tudi v sektorju socialnih stanovanj¹. V ta namen bi morale države članice zagotoviti dobro zasnovane spodbude, nepovratna sredstva in posojila ter ustrezno svetovanje, tudi za mikro, mala in srednja podjetja, pri čemer bi morale ustrezno pozornost nameniti spodbudam, zlasti med lastniki in najemniki, ter razvoju stanovanjskih stroškov, zlasti za gospodinjstva v ranljivem položaju;
- (c) opolnomočenju potrošnikov energije, vključno z gospodinjstvi v ranljivem položaju, z nadaljnjim razvijanjem samooskrbe na podlagi posameznih dogovorov o energiji iz obnovljivih virov in drugih storitev prek energetske skupnosti državljanov² in skupnosti na področju energije iz obnovljivih virov, ki jih spremljajo izobraževalni ukrepi in kampanje, s posebnim poudarkom na osebah v ranljivem položaju in potrošnikih, ki živijo na podeželskih in oddaljenih območjih, vključno z najbolj oddaljenimi regijami, ter na otokih;

¹ V skladu s sporočilom Komisije z dne 18. februarja 2022 z naslovom „Smernice o državni pomoči za podnebje, varstvo okolja in energijo za leto 2022“, kot je ustrezno.

² „Energetska skupnost državljanov“ je opredeljena v členu 2, točka 11, Direktive (EU) 2019/944 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. junija 2019 o skupnih pravilih notranjega trga električne energije in spremembi Direktive 2012/27/EU (UL L 158, 14.6.2019, str. 125).

- (d) preprečevanju in reševanju izzivov in ovir na področju mobilnosti in prevoza za gospodinjstva v ranljivem položaju, zlasti v oddaljenih, podeželskih regijah z nizkimi dohodki, vključno z najbolj oddaljenimi regijami in otoki, ter mestih, z ustreznimi ukrepi politike in podpore ter razvojem potrebne infrastrukture za izboljšanje osnovne povezljivosti z omogočanjem dostopa do izobraževanja, usposabljanja, kakovostnega zaposlovanja in družbene participacije; zagotovitvi zlasti razpoložljivosti, vključno s pogostostjo, javnega prevoza z nizkimi emisijami ter po potrebi spodbujanju uporabe trajnostnih načinov zasebne mobilnosti¹ s poudarkom na zagotavljanju cenovne dostopnosti, razpoložljivosti in varnosti;
- (e) olajšanju dostopa do trajnostne potrošnje, vključno s prehrano, zlasti za ljudi in gospodinjstva v ranljivem položaju in zlasti za otroke, ter spodbujanju možnosti za prihranek stroškov, povezanih s krožnim gospodarstvom. V ta namen bi morale države članice razmisliti o zagotovitvi učinkovitih spodbud in orodij, kot so ukrepi socialnih inovacij in lokalne pobude, podpiranju shem ponovne uporabe, popravil, recikliranja, donacij in souporabe, tudi prek subjektov socialnega gospodarstva, in o spodbujanju izobraževanja in ozaveščanja o okoljski trajnostnosti za učence vseh starosti ter na vseh stopnjah in v vseh oblikah izobraževanja in usposabljanja.

¹ Sporočilo Komisije z dne 9. decembra 2020 z naslovom „Strategija za trajnostno in pametno mobilnost – usmerjanje evropskega prometa na pravo pot za prihodnost“.

MEDSEKTORSKI ELEMENTI ZA UKREPE POLITIKE, KI PODPIRAJO PRAVIČEN ZELENI PREHOD

- (8) Za pospešitev zelenega prehoda na vključujoč in demokratičen način z vključevanjem ciljev pravičnega prehoda v oblikovanje politik na vseh ravneh že od samega začetka in zagotovitvijo učinkovitega pristopa celotne družbe k politikam pravičnega prehoda so države članice pozvane, naj:
- (a) usklajujejo oblikovanje politik na vseh ravneh in na vseh ustreznih področjih politike, vključno z raziskavami in inovacijami za oblikovanje celovitega in omogočitevnega okvira politike, ki bo ustrezno upošteval distribucijske učinke ter pozitivne in negativne učinke prelivanja, tudi v čezmejnih regijah, ter vključeval ustrezne in sistematične strategije ocenjevanja, vključno s predhodnimi in naknadnimi ocenami, kjer je to mogoče;
 - (b) spodbujajo regionalne in lokalne organe, naj se glede na njihovo bližino državljanom in lokalnim podjetjem aktivno udeležujejo pri oblikovanju, izvajanju in spremljanju politik pravičnega prehoda;

- (c) aktivno vključijo socialne partnerje na nacionalni, regionalni in lokalni ravni v vse faze oblikovanja politik, predvidene v tem priporočilu, po potrebi tudi s pomočjo socialnega dialoga in kolektivnih pogajanj, pri tem pa upoštevajo njihovo avtonomijo; poleg tega naj bi države članice še naprej spodbujale polno sodelovanje socialnih partnerjev pri oblikovanju in izvajanju načrta prehoda za industrijske ekosisteme v okviru posodobljene nove industrijske strategije;
- (d) opolnomočijo ljudi, zlasti ženske, ter civilno družbo in deležnike, vključno z organizacijami, ki zastopajo ljudi v ranljivem položaju, vključno z invalidi, mladimi in otroki, ki pozivajo k nujnim podnebnim ukrepom, in akterji socialnega gospodarstva, tudi prek evropskega podnebnega pakta¹, da jim omogočijo, da sodelujejo pri odločanju, oblikovanju in izvajanju politik, tudi z uporabo novih participativnih modelov, ki vključujejo ljudi v ranljivem položaju;
- (e) okrepijo operativne zmogljivosti ustreznih javnih služb za zagotavljanje učinkovitega svetovalnega dela in podpore pri izvajanju politik poštenega prehoda: države članice bi morale zlasti okrepiti javne službe za zaposlovanje za podpiranje prehodov na trgu dela in zbiranje podatkov o spretnostih ter inšpektorate za delo za zaščito delovnih pogojev; poleg tega bi morale mobilizirati socialne in zdravstvene storitve, zlasti za podporo prehodom na trgu dela in obravnavo energijske revščine;

¹ Sporočilo Komisije z dne 9. decembra 2020 z naslovom „Evropski podnebni pakt“.

- (f) podpirajo pravični zeleni prehod tudi v tretjih državah v okviru trajnostnega razvoja in prizadevanj za odpravo revščine, na primer s sprejetjem politik prehoda, pri katerih se upošteva njihov vpliv na tretje države, ter s prizadevanji za sodelovanje z deležniki in globalnimi partnerstvi.
- (9) Za zagotavljanje razpoložljivosti in kakovosti podatkov in dokazov, potrebnih za uvedbo trdnih socialnih politik in politik trga dela za pravičen prehod na podnebno nevtralnost, so države članice pozvane, naj:
- (a) okrepijo bazo dokazov o politikah pravičnega prehoda, med drugim s pospeševanjem postopnega usklajevanja in doslednosti opredelitev, konceptov in metodologij, kjer je to ustrezno, tudi na podlagi Priporočila (EU) 2020/1563 o energijski revščini in nadaljnjih ukrepov usklajevalne skupine Komisije za energijsko revščino in ranljive odjemalce, ter z uporabo razpoložljivih metod za ocenjevanje učinka politik; v pripravo in oblikovanje ustreznih ukrepov politike in zakonodajnih pobud ob uporabi podatkov, razčlenjenih po spolu, vključijo tudi strategije za ocenjevanje in zbiranje podatkov, zlasti v zvezi s spretnostmi, nalogami in delovnimi mesti, ki prispevajo k zelenemu prehodu;
 - (b) razvijejo in razširijo uporabo zanesljivih in preglednih (predhodnih) ocen zaposlitvenih, socialnih in distribucijskih učinkov v okviru nacionalnih podnebnih, energetske in okoljskih reform in ukrepov;

- (c) zagotovijo učinkovito in pregledno spremljanje ter neodvisno (naknadno) ocenjevanje zaposlitvenih, socialnih in distribucijskih učinkov nacionalnih reform in ukrepov, ki prispevajo k doseganju podnebnih in okoljskih ciljev, z vključevanjem socialnih partnerjev in drugih deležnikov v opredelitev ocenjevalnih vprašanj ter po potrebi v oblikovanje in izvajanje strategij ocenjevanja in posvetovanja;
- (d) okrepijo raziskovalne in inovacijske ukrepe na regionalni in nacionalni ravni ter na ravni Unije, tudi s financiranjem iz programa Obzorje Evropa in z ukrepi v okviru programa politike evropskega raziskovalnega prostora¹, za izboljšanje modeliranja in ocenjevanja makroekonomske, zaposlitvene in socialne razsežnosti politik na področju podnebnih sprememb; spodbujajo vključevanje socialnih partnerjev v izvajanje ustreznih raziskovalnih in inovacijskih ukrepov, zlasti misij programa Obzorje Evropa „Prilagajanje podnebnim spremembam“ in „Pametna in podnebno nevtralna mesta“, ki lahko pomagajo razviti praktične rešitve v podporo zelenemu prehodu na regionalni in lokalni ravni; bolje izkoristijo obstoječe kazalnike in okvire za spremljanje ter na ravni Unije po potrebi spodbujajo razvoj kazalnikov za spretnosti, naloge in delovna mesta, ki prispevajo k zelenemu prehodu;

¹ Glej sklepe Sveta z dne 26. novembra 2021 o prihodnjem upravljanju evropskega raziskovalnega prostora (ERA), v katerih je opisan program politike ERA za obdobje 2022–2024, vključno z ukrepom 4 za privlačne in trajnostne raziskovalne poklicne poti, ukrepom 7 za boljšo valorizacijo znanja, ukrepom 12 za pospešitev zelenega/digitalnega prehoda ter ukrepom 20 za naložbe in reforme na področju raziskav in inovacij.

- (e) v rednih časovnih presledkih javnosti predstavijo rezultate ocenjevanj, predvidevanj in spremljanja ter organizirajo izmenjavo mnenj s socialnimi partnerji, civilno družbo in drugimi deležniki o glavnih rezultatih in morebitnih prilagoditvah.

OPTIMALNA UPORABA JAVNIH IN ZASEBNIH SREDSTEV

- (10) Za zagotovitev stroškovno učinkovitih naložb in finančne podpore, tudi za mala in srednja podjetja, v skladu z okvirom državnih pomoči za obravnavo socialnih vidikov in vidikov trga dela pravičnega zelenega prehoda ob izkoriščanju sinergij med razpoložljivimi programi in instrumenti ter z osredotočanjem na najbolj prizadete regije in industrijske ekosisteme so države članice pozvane, naj:
 - (a) v celoti izvajajo ustrezne reforme in naložbe v okviru načrtov za okrevanje in odpornost ter hkrati zagotovijo dopolnjevanje z drugimi skladi;
 - (b) mobilizirajo ter zagotovijo usklajeno in optimalno uporabo vseh ustreznih instrumentov in možnosti financiranja, vključno s tehnično pomočjo, na ravni držav članic in Unije za podporo ustreznih ukrepov in naložb; instrumenti financiranja Unije vključujejo zlasti sklade kohezijske politike, mehanizem za pravični prehod, program InvestEU, program Obzorje Evropa, Instrument za tehnično podporo, program ERASMUS+, Evropski sklad za prilagoditev globalizaciji za presežne delavce (ESPG), program LIFE, sklad za inovacije in sklad za modernizacijo;

- (c) se zavežejo in uporabijo ustrezna nacionalna sredstva, da bi prispevale k izvajanju celovitih sklopov ukrepov, ki zagotavljajo pravičen zeleni prehod; te ukrepe bi bilo treba ustrezno financirati, med drugim z izboljšanjem kakovosti javne porabe, mobilizacijo dodatnega zasebnega financiranja in/ali uporabo dodatnih javnih prihodkov; zlasti prihodki v okviru EU ETS bi se lahko uporabili tudi za financiranje ukrepov, ki blažijo negativne socialne učinke zelenega prehoda. Države članice naj tudi upoštevajo zaposlitvene, socialne in distribucijske vidike pri razvoju zelenih proračunskih praks;
- (d) izmenjajo dobre prakse z drugimi državami članicami, na primer glede priprave programskih dokumentov za posamezne sklade Unije ali razvoja ustreznih nacionalnih strategij in projektov.

PRIHODNJI UKREPI ZA PRAVIČEN ZELENİ PREHOD

- (11) Za izvajanje nadaljnjih ukrepov na podlagi tega priporočila Svet pozdravlja namero Komisije, da:
 - (a) nadalje krepí izmenjave mnenj z zadevnimi ključnimi deležniki, ljudmi in skupnostmi ter izmenjave dobrih praks, tudi v okviru načrtov prehoda za industrijske ekosisteme¹, zlasti v čezmejnem okviru ter s poudarkom na najbolj prizadetih regijah in sektorjih;

¹ Kot je napovedano v posodobljeni industrijski strategiji, na primer gradbeništvo, energijsko intenzivne industrije ali mobilnost.

- (b) podpre izboljšanje ustreznosti, doslednosti in učinkovitosti politik pravičnega prehoda držav članic, tudi z namenom upoštevanja zaposlitvenih, socialnih in distribucijskih vidikov pri oblikovanju, izvajanju, spremljanju in ocenjevanju nacionalnih načrtov in dolgoročnih strategij, po potrebi tudi v okviru prihodnjega pregleda Uredbe (EU) 2018/1999;
- (c) pri reviziji Uredbe Komisije (EU) št. 651/2014¹, ki bo glede na prenehanje njene veljavnosti potekala konec leta 2023, preuči, ali razpoložljivi dokazi upravičujejo rahljanje pravil v zvezi s pomočjo za dostop socialnih podjetij do finančnih sredstev in v zvezi s pomočjo za zaposlovanje prikrajšanih ali resno prikrajšanih delavcev²;

¹ Uredba Komisije (EU) št. 651/2014 z dne 17. junija 2014 o razglasitvi nekaterih vrst pomoči za združljive z notranjim trgov pri uporabi členov 107 in 108 Pogodbe (UL L 187, 26.6.2014, str. 1) (Uredba o splošnih skupinskih izjemah).

² V skladu s sporočilom Komisije z dne 9. decembra 2021 z naslovom „Ustvarjanje gospodarstva po meri ljudi: akcijski načrt za socialno gospodarstvo“.

- (d) okrepi podatkovno zbirko, zlasti z dostopom do administrativnih virov podatkov ter po potrebi podatkov socialnih partnerjev, industrije, civilne družbe¹ in raziskav javnega mnenja, ter posodobi metodološke smernice za ocenjevanje zaposlitvenih, socialnih in distribucijskih učinkov pravičnega prehoda ter podnebnih in energetskih politik, vključno z vidikom enakopravnosti spolov in po potrebi v okviru evropskega semestra; v tesnem sodelovanju z državami članicami ter ob upoštevanju pristopov in procesov na vseh ravneh okrepi tudi poznavanje in merljivost ključnih konceptov zelenega gospodarstva, zlasti „zelenih“ oziroma „trajnostnih“ delovnih mest, tudi zato, da bi predvideli spremembe na trgu dela ter na splošno obravnavali procese prestrukturiranja, za katere bodo potrebne ciljno usmerjene in učinkovite politike izpopolnjevanja in preusposabljanja;
- (e) po potrebi okrepi redno spremljanje in analizo predvidevanj o razvoju in tveganjih energetske revščine v Uniji, vključno s socialnimi in distribucijskimi vidiki, tudi za obveščanje usklajevalne skupine Komisije za energetske revščine in ranljive odjemalce ter drugih ustreznih strokovnih skupin;

¹ Izvedeno v skladu z zakonodajo Unije o varstvu podatkov in dostopu do informacij javnega sektorja, kot sta Uredba (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Direktive 95/46/ES (Splošna uredba o varstvu podatkov) (UL L 119, 4.5.2016, str. 1) in Direktiva (EU) 2019/1024 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. junija 2019 o odprtih podatkih in ponovni uporabi informacij javnega sektorja (UL L 172, 26.6.2019, str. 56).

- (f) razvije nadaljnje raziskave in okrepi dokaze v zvezi z opredelitvijo, spremljanjem in ocenjevanjem napredka pri zagotavljanju ustreznega dostopa do osnovnih storitev – v tesnem sodelovanju z državami članicami in ob upoštevanju nacionalnih pristopov – po potrebi tudi z razvojem koncepta „prometne revščine“, zlasti v okviru zelenega prehoda na trajnostno ekonomijo dobrobiti;
- (g) ustrezno pregleduje napredek pri izvajanju tega priporočila v okviru večstranskega nadzora v evropskem semestru, tudi v okviru Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito ter v sodelovanju z drugimi ustreznimi odbori na njihovih področjih pristojnosti, zlasti Odborom za ekonomsko politiko, na podlagi obstoječih pregledov in okvirov spremljanja, po potrebi razširjenih z dodatnimi kazalniki v tesnem sodelovanju z državami članicami; upošteva smernice iz tega priporočila v zvezi z Uredbo (EU) 2018/1999, zlasti pri svojih ocenah med prihodnjo posodobitvijo NEPN v obdobju 2023–2024.

V ...,

Za Svet
predsednik/predsednica
